

Kariin Sundsbak

Bacheloroppgave

Mai 2023

NTNU

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.
Fakultet for samfunns - og utdanningsvitenskap
Institutt for psykologi

Bacheloroppgave

2023

Kariin Sundsback

Bacheloroppgave
Mai 2023

NTNU

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.
Fakultet for samfunns - og utdanningsvitenskap
Institutt for psykologi

Kunnskap for en bedre verden

Veien til Skolesuksess:

Fullføring av videregående utdanning i Norge og Nederland

En analyse av foreldres utdannings- og etniske bakgrunns påvirkning i

nasjonal utdanningskontekst

Kandidatnummer: 10132

PSY2900, bacheloroppgave i psykologi (registerdata)

14.mai 2023, Hamar

Veileder: Stian Solem

FORORD

Jeg er født og oppvokst i Norge hvor jeg fullførte videregående skole, og jeg tok en master i historie i Nederland og en Ph.d. i Italia. Jeg bodde til sammen 26 år i Nederland før jeg i 2021 flyttet til Norge. Min sønn, som nå er 15 år, fullførte grunnskolen og første året på videregående skole i Nederland før vi flyttet til Norge, der han nå går på en norsk ungdomsskole. Jeg har altså opplevd ulike undervisningssystemer på nært hold i flere land og har lagt merke til hvor stor innflytelse foreldres bakgrunn kan ha på barns skolegang og videre utdanning, både i Norge og Nederland. Lenge trodde jeg at sosial ulikhet i utdanning spilte en mindre viktig rolle i egalitære Norge, der alle barn har like utdanningsmuligheter og får belønning etter innsats, men jeg ser at dette ikke er tilfelle. I Nederland, som har et kompetitivt, nivåbasert undervisningssystem der barn blir delt inn i ulike nivå når de er 12 år, fullfører (litt) flere ungdommer videregående utdanning enn i Norge. I tillegg går både norske og nederlandske barn ofte i foreldres fotspor og ungdommer som ikke fullfører videregående utdanning kommer regelmessig fra familier der foreldre har et lavt utdanningsnivå og ofte også en etnisk minoritetsbakgrunn. Med min nederlandsk-norske bakgrunn og interesse i utdanning og skolegang, ønsket jeg å finne mer ut av hvordan forelders bakgrunn i Nederland og Norge kan ha innflytelse på barns videregående utdanning, men også hvordan nasjonale kontekster eventuelt kan påvirke disse prosessene.

Jeg har utført alt arbeid rundt oppgaven, all datainnsamling fra ulike registre, alle analyser og all skriving selv. For litteratursøk har jeg hovedsakelig benyttet meg av Oria, men også av snøballmetoden og Google Scholar. Jeg har også latt meg inspirere av andre studier, både norske og nederlandske, om liknende temaer. Datasettene med registerdata har jeg lastet ned fra Statistisk Sentralbyrå i Norge og Centraal Bureau voor de Statistiek i Nederland

og all tolkning av dataene har jeg gjort selv. Jeg er veldig takknemlig for fleksibiliteten, de gode rådene og veiledningen jeg fikk fra NTNU og spesifikt fra min veileder Stian Solem. Han har underveis gitt meg akkurat den veiledningen jeg trengte. De gangene jeg stod fast, hadde spørsmål om metode, APA7, hvordan jeg skulle presentere tabellene mine eller når jeg ønsket tilbakemelding på kapitler jeg hadde skrevet, fikk jeg klare og tydelige svar og hjelp på epost veldig raskt. Det hadde ikke vært mulig å fullføre denne oppgaven uten Stians hjelp. Jeg hadde heller ikke greid å skrive denne oppgaven uten min mann Maartens uvurderlige og tålmodige assistanse med tabeller, statistikk og tall, i tillegg til hans støtte hver gang denne bacheloroppgaven, i kombinasjon med full jobb, ble litt for mye for meg.

Abstract

In this study registry data from the national bureaus of statistics in Norway and the Netherlands have been analyzed to explore how parent's education and ethnic background, as well as the specific contexts of the national education systems, can impact children's completion rates of secondary education. The results support the hypotheses that children of parents with low education and immigrant background are more likely not to complete secondary education compared to their counterparts. Additionally, the structure of national education systems seem to have an influence, with a higher completion rate observed in the Netherlands compared to Norway. This might be a result of the greater flexibility in the Dutch education system. Based on cultural capital and cultural reproduction theory, this study suggests that parents with high cultural capital can transfer advantages to their children within the educational system and thereby impacting their chances of completing secondary education. The study highlights the importance of not only considering the social and ethnic background of families when researching social inequalities, but that national educational contexts also should be taken in account.

INNLEDNING

I oktober 2022 fikk alle fylkesrepresentanter i Innlandet utdelt kopper med tallet 80% på for å markere at 80% av alle elever i dette fylket fullførte videregående utdanning. Avisen Østlendingen hadde overskriften: «Ny rekord! Aldri har så mange fullført videregående utdanning som nå!» (Løvlund, 2022). For at de resterende 20% skal kunne fullføre videregående utdanning, foreslo regjeringen i mars 2023 en ny opplæringslov som gjør det mulig for ungdommer å fortsette i videregående helt til de har fullført (Regjeringen, 2023).

Videregående utdanning har en stor innflytelse på fremtidig utdanningsnivå, karrieremuligheter og generell sosioøkonomisk status og det er en allmenn enighet om viktigheten av å få så mange unge som mulig til å fullføre videregående skole. Ungdommer som fullfører videregående skole, får tilgang til høyere utdanning og kan deretter finne kvalifiserte jobber. I tillegg har personer med videregående utdanning lavere arbeidsledighet og høyere lønn enn de uten (Devenish et al., 2017; Kalil, 2015; Lundetræ, 2011; Marks et al., 2006a). Barn som vokser opp i familier med middels eller høyt velstandsnivå der foreldrene er høyt utdannede, har mindre adferdsproblemer, fullfører oftere videregående og høyere utdanning, og lever sunnere og lengre enn barn fra en minoritetsbakgrunn i lavinntektsfamilier der foreldre ofte ikke har en utdanning (Devenish et al., 2017). Dette understreker betydningen av fullført videregående utdanning for økonomisk (OECD, 2022).

Videregående skole gir ungdommer muligheter for personlig vekst og utvikling gjennom kritisk tenkning, problemløsning og selvutforskning. Disse ferdighetene og erfaringene kan bidra til å forberede dem på arbeidsmarkedet. Utdanning er en viktig faktor for sosial inkludering, og fullføring av videregående skole er en nøkkel til ungdommers deltakelse i samfunnet. Gjennom utdanning utvikler ungdommer sosiale ferdigheter,

nettverk og (global) medborgerskapskompetanse som kan styrke deres samfunnsengasjement og bidra til et mer inkluderende samfunn (Utdanningsdirektoratet, 2023). I rapporten «Education at a glance» utgitt av Organisation for Economic Co-operation and Development's (OECD) i 2022 blir betydningen av skolegang understreket: jo mer og høyere utdanning man oppnår, desto bedre er mulighetene for sysselsetting, sosial mobilitet og personlig vekst. Ifølge rapporten påvirker lengden og kvaliteten på utdanningen ungdommers overgang fra skole til arbeidsliv, samt arbeidsmarkedsforhold, økonomiske faktorer og kulturelle kontekster (OECD, 2022).

I Nederland og Norge fullfører flertallet av de unge videregående utdanning. En rapport fra Statistisk Sentralbyrå fra 2022 viser at 80.2% av norske ungdommer i perioden 2015-2021 fullførte videregående utdanning. I Nederland var fullføringsgraden enda høyere. I perioden 2017-2021 fullførte mellom 87% og 99% av elevene på ulike nivåer videregående opplæring (Neden & Molenaar, 2022). Likevel fullfører mange ungdommer ikke videregående utdanning. Det er ofte antatt at viktigheten av foreldres bakgrunn er mest fremtredende i land med stor sosial ulikhet og dårlige velferdstilbud, som for eksempel Nord Amerika. Ulike studier har vist at selv i Nordeuropeiske land er foreldres bakgrunn utslagsgivende for barns prestasjoner på videregående skole (Kalil, 2015). Foreldrenes utdanning, inntekt og etniske bakgrunn har en innvirkning på barns utdanningsmuligheter. Det er ofte barn fra lavinntektsfamilier, eller fra familier der foreldrene har en lav utdanning eller en etnisk minoritetsbakgrunn, som ikke fullfører videregående utdanning (Glick & White, 2004; Lareau, 2011; Salvanes & Björklund, 2010).

For å styrke ungdommers muligheter til å fullføre videregående utdanning, har flere land iverksatt ulike reformer. I Norge ble fullføringsreformen for videregående opplæring vedtatt i juni 2021. Denne reformen inneholder over hundre tiltak som sikter mot å hjelpe

alle elever med å fullføre videregående skole og tilby passende opplæringsløp for dem som møter utfordringer i skolen (Utdanningsdirektoratet, 2023). Nederland vil fra 2023 investere 105 millioner ekstra i videregående opplæring for å støtte elever som sliter på skolen, slik at de kan fullføre og oppnå et diplom (Rijksoverheid, 2023).

Mange studier rundt sosial ulikhet og hvordan foreldres bakgrunn påvirker fullføringsgrad i videregående utdanning er utført fra et spesifikt nasjonalt perspektiv. Det er mulig at den nasjonale konteksten også kan spille en rolle for hvordan foreldres bakgrunn påvirker barns utdanning, som for eksempel hvordan skolesystemet er organisert, hvor stor del av befolkningen har minoritetsbakgrunn eller et lands sosiokulturelle forutsetninger (Strømme 2019). Derfor skal denne studien ta for seg både foreldres utdanning og etniske bakgrunn, men også den nasjonale utdanningskonteksten i Norge og Nederland når fullføringsraten fra videregående utdanning blir studert.

TEORETISK RAMMEVERK

Ulike teorier rundt sosioøkonomisk ulikhet, sosial lagdeling sosial mobilitet og kulturell reproduksjon kan bidra til å bedre forstå prosesser som ligger til grunn for frafall i videregående utdanning. Ved å studere disse teoriene, kan vi få innsikt i hvordan ulike aspekter ved foreldrenes utdanning og etniske bakgrunn, men også den nasjonale utdanningskonteksten, kan påvirke barns utdanningsmuligheter.

Sosial og økonomisk ulikhet påvirker menneskers levestandard og velferd. For å kunne utvikle et mer rettferdig samfunn, er det viktig at alle får like muligheter og samme vilkår for å kunne bestemme over sine egne liv. Både sosial og økonomisk ulikhet har økt de siste årene og dette har bidratt til polarisering, kriser, konflikter og utrygge arbeidsforhold.

(Halvorsen & Stjernø, 2021, s.14-16). FN har utformet bærekraftsmål for å motvirke ulikhet på forskjellige arenaer, der mål ti beskriver hvordan alle land innen 2030 skal arbeide for å øke inntektene til de nederste 40% av befolkningen med lavest inntekt. Videre skal alle land innen 2030 fremme sosial, økonomisk og politisk inkludering, uavhengig av individets bakgrunn og skal alle barn ha like utdanningsmuligheter slik at de kan bli globale medborgere (United Nations, 2022).

Samfunn er organisert i forskjellige sosiale lag eller hierarkier, basert på faktorer som inntekt, utdanning, yrke og makt. Disse sosioøkonomiske lagene påvirker menneskers tilgang til ressurser og muligheter, men også deres livskvalitet og ulikheter i de forskjellige sosiale lagene blir ofte videreført mellom generasjoner (Dahlgren & Ljunggren, 2021, s.25). Evnen til å bevege seg opp eller ned i sosiale lag over tid, inkludert endringer i sosial posisjon mellom generasjoner, blir kalt sosial mobilitet. Høy sosial mobilitet viser ofte til et samfunn med relativt like muligheter og rettferdig fordeling av ressurser, mens lav sosial mobilitet vitner om en større ulikhet og begrensede muligheter for individuell utvikling (Ljunggren & Nordli Hansen, 2021, s.73). Ofte blir tilgang til høyere utdanning ansett som den mest hensiktsmessige og effektive måten for barn fra lavinntektsfamilier å oppnå sosial mobilitet på. Likevel er barn ofte ofre for at sosioøkonomisk ulikhet opprettholdes fra generasjon til generasjon. Barn fra lavere sosioøkonomisk status har lavere sjanser for å oppnå høyere utdanning, noe som gir dem en ulempe i utdanningssystemet og en mindre sannsynlighet for å kunne fullføre videregående utdanning (Calarco, 2014; Forster & van de Werfhorst, 2019).

Ulikhet i utdanning kan opprettholdes og videreføres på tvers av generasjoner. Den franske sosiologen Pierre Bourdieu foreslo en forklaring på hvordan sosiale ulikheter blir videreført i utdanningssystemet. Han kalte teorien sin kulturell reproduksjonsteori og brukte begrepet kulturell kapital. Kulturell kapital viser til en persons ikke-materielle ressurser, som

kunnskap, ferdigheter og verdier, som denne personen tilegner seg gjennom sosialisering og erfaring i en spesifikk sosial kontekst. Bourdieu hevdet at foreldre med høy kulturell kapital gir barn fordeler i skolesystemet, siden foreldrene overfører normer, verdier, erfaringer og ferdigheter til sine barn. Derfor er kulturell kapital en viktig faktor som påvirker skolesuksess (Bourdieu & Passeron, 1990, s.87-89).

Kulturell reproduksjonsteori beskriver hvordan barn fra høyere sosioøkonomiske bakgrunner har en fordel i utdanningssystemet, fordi de har større tilgang til kulturell kapital. Barn fra slike familier får kulturelle ressurser med seg gjennom sin oppdragelse og bakgrunn, som fører til at de utvikler en bedre forståelse for skolers normer og forventninger, de får et større ordforråd og bedre språkferdigheter. I tillegg til dette, har disse barnene tilgang til flere kulturelle erfaringer, som besøk på museum, konserter eller kunstutstillinger, men vokser de også ofte opp i familier som har mange bøker, der kunnskap blir sett på som viktig og lesing blir stimulert fra en tidlig alder (Sieben & Lechner, 2019). Barn fra lavere sosioøkonomiske familier kan oppleve at de blir hindret i utdanningssystemet, siden deres kulturelle kapital kanskje ikke passer med skolesystemet de møter. Selv om foreldres sosioøkonomiske bakgrunn har innflytelse på barns utdanningssjanser, er det ikke den eneste mekanismen forbundet med kulturell kapital. Foreldres kunnskap om et utdanningssystem kan ha en direkte innflytelse på barns sosiale mobilitet, deres sjanser på å fullføre utdanning og ta høyere utdanning, selv hvis de kommer fra en lav sosioøkonomisk bakgrunn (Forster & van de Werfhorst, 2019).

Nasjonal kontekst: skolesystemer

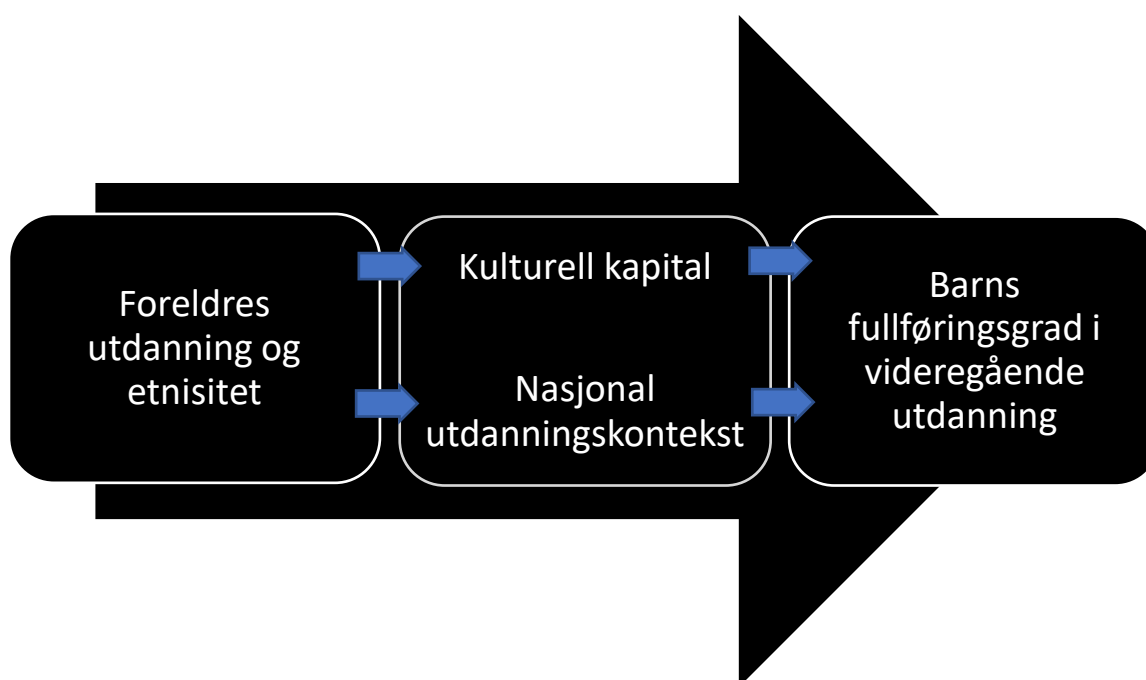
Til tross for at kulturell reproduksjonsteori og kulturell kapital er viktige begreper for å få innsikt i at elevers utdanningsløp til dels er avhengig av bakgrunnen deres, blir det i ofte

forskning hovedsakelig satt søkelys på individuelle og familierelaterte faktorer. Betydningen av nasjonal kontekst og ulike nasjonale skolesystemer er ikke alltid tatt med i analysene. Likevel har ulike studier påvist at måten land strukturerer utdanningssystemene og overgangen mellom skolegang og arbeidsliv på, kan være utslagsgivende om barns fullfører videregående skole eller ikke. En stor internasjonal studie viste, for eksempel, at familiebakgrunn og skolesystemer har begge omtrent like stor andel i elevers sjans på suksess i utdanningsløpet. Det går lettere for unge å komme seg inn på arbeidsmarkedet i land som har undervisningssystemer med søkelys på spesifikke yrkesferdigheter (Blommaert et al., 2020; Raffe, 2008). Skolesystemer og vektlegging av ulike elementer i utdanningen kan variere fra land til land og dette kan påvirke elevers fremdrift og suksess på skolene, uavhengig av deres sosioøkonomiske bakgrunn. Tidlig fordeling av elever i ulike utdanningsnivåer og programmer, for eksempel, kan føre til økt sosial ulikhet, forskjell i skoleprestasjoner og et lite fleksibelt utdanningsløp videre til arbeidslivet (Marks et al., 2006; Van de Werfhorst & Mijs, 2010). Det ser ut til at det er en sammenheng mellom skolesystemer og studenters prestasjoner, der ulikheter i elevprestasjoner ofte kan tilskrives måtene de forskjellige skolesystemene er organisert på. Økt sosial ulikhet i videregående utdanning grunnet tidlig fordeling av elever, gir ikke nødvendigvis høyere resultater, men et fleksibelt undervisningstilbud der elever kan bevege seg mellom de ulike nivåene, kan ha en innflytelse på elevers fullføringsrate (Marks et al., 2006b; Woessmann, 2016).

Med bakgrunn i kulturell reproduksjonsteori og nasjonal utdanningskontekst er den følgende konseptuelle modellen utviklet (figur 1). Det blir antatt at foreldres utdanning og etniske bakgrunn har en innflytelse på barns utdanningsløp og begrepet kulturell kapital kan forklare denne innflytelsen. Det blir antatt at ikke bare kulturell kapital er utslagsgivende.

Den nasjonale utdanningskonteksten spiller sannsynligvis også en rolle når det gjelder unges fullføringsgrad på videregående utdanning.

Figur 1: Konseptuell modell av innflytelsen av foreldres bakgrunn, deres kulturelle kapital og den spesifikke nasjonale konteksten på barns fullføringsgrad av videregående utdanning.

Det er mange likheter mellom norske og nederlandske utdanningsystemer. I begge landene er det obligatorisk skolegang for alle barn frem til de er seksten år gamle. Grunnskolen og videregående skole er gratis og tilgjengelig for alle uansett bakgrunn, så lenge elevene er fast bosatt i landet. Likevel finnes det forskjeller i utdanningsystemene mellom Norge og Nederland, særlig når det gjelder videregående utdanning. Både i Norge og Nederland varer barneskolen til barn er tolv år gamle, men i Norge fortsetter barna etter barneskolen i tre år på ungdomskolen i egalitære klasserom der alle barn får undervisning på likt nivå. Først etter tre år velger barnene en videregående utdanning som passer til deres interesser og

ferdigheter. Det er karaktergrenser for de ulike utdanningene. Norsk videregående skole er delt inn to hovedkategorier: studieforberedende og yrkesfaglige utdanningsprogram. Innen begge typene finnes ulike studieretninger og utdanningsløp som kan gi tilgang til høyere utdanning (Thune et al., 2022).

I Nederland går barn etter barneskolen direkte til en videregående skole på forskjellige nivå. I siste klasse på barneskolen må alle barn ta en test og resultatene fra denne testen danner utgangspunktet for hvilken videregående skole de begynner på. Likevel er det kontaktlæreren som har siste ord når det gjelder valg av skole for elevene, fordi h*n kjenner barna best. Ubevisst er mange nederlandske lærere forutinntatt og de sender ofte elever fra lavere sosioøkonomiske miljø til lavere skolenivå enn resultatene tilsier. Dette blir kalt *Gatekeeper Bias* og er en av grunnene til at det fremdeles er store sosiale ulikheter i nederlandske videregående skoler (Scheider et al., 2023). Hele det videre utdanningsløpet i Nederland er basert på tre ulike nivå. Det finnes tre hovedstrømninger i nederlandsk videregående utdanning: VMBO og MAVO (lavere yrkesfaglig opplæring) som varer i fire år og gir tilgang til praktiske utdanninger, HAVO (høyere allmennfaglig opplæring) som varer i fem år og gir tilgang til studier på høyskoler (til bachelornivå) og VWO (forberedende akademisk utdanning) som varer i seks år og gir tilgang til studier på universiteter (masternivå) (Leeuw, 2023).

Det finnes også demografiske forskjeller mellom Norge og Nederland. Statistikk fra det nederlandske statistisk sentralbyrå (CBS) viser at Nederland har en befolkning på nær 18 millioner innbyggere per mars 2023, og er rangert som det nest mest tettbefolkede land i Europa, etter Malta. Videre viser data fra 1.januar 2021 at 14% av den nederlandske befolkningen var født i utlandet, mens ytterligere 11.4% var født i Nederland, men har foreldre som ble født utenfor Nederland. Dette viser at en relativt stor andel av de

nederlandske innbyggerne har en utenlandsk opprinnelse (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2021). Norge, som er åtte ganger så stort som Nederland, hadde i fjerde kvartal i 2022 5.7 millioner innbyggere (Statistisk sentralbyrå, 2023a). Av disse var 16% immigranter. Av totalbefolkningen var 3.8% født i Norge av utenlandske foreldre (Statistisk sentralbyrå, 2023b). Nederland har altså en større befolkning og et tettere bosettingsmønster enn Norge, samt en høyere andel av innbyggere med utenlandsk opprinnelse. Norge, derimot, har en mindre befolkning og et lavere antall innbyggere med utenlandsk bakgrunn, både innvandrere og norskfødte med utenlandske foreldre. Disse ulikhetene i demografi og sosial struktur kan påvirke landenes politikk, økonomi og samfunnsdynamikk.

Problemstilling, forskningsspørsmål og hypoteser

Det tydelig at videregående utdanning er viktig for å sikre ungdommers fremtid og derfor er det behov for å undersøke og forstå årsakene til at noen elever ikke fullfører videregående utdanning. Ved å identifisere faktorer som kan ha innvirkning på fullføringsgraden, er det mulig å utvikle målrettede tiltak og støtteordninger for disse elevene. I tillegg vil forskning rundt fullføringsgrad av videregående utdanning bidra til en mer inkluderende og rettferdig verden, der alle, uansett bakgrunn, har lik mulighet til å oppnå en høyere utdanning og dermed få et bedre liv. For å få en bedre forståelse av forholdet mellom foreldres bakgrunn og barns fullføring av videregående utdanning, er det også behov for å se på den spesifikke konteksten i forskjellige land. I denne bacheloroppgaven vil utdannings situasjonen i Nederland og Norge stå sentralt. Ved å analysere registerdata fra statistisk sentralbyrå i Nederland og Norge, vil denne oppgaven bidra til en bedre forståelse for hvordan foreldres bakgrunn på den ene siden og den nasjonale utdanningskonteksten på den andre siden kan påvirke disse forholdene.

Denne studien tar sikte på å undersøke problemstillingen «*Hvordan kan foreldres utdanning og etniske bakgrunn i tillegg til den nasjonale utdanningskonteksten, påvirke barns fullføring av videregående skole i Norge og Nederland?*». Med utgangspunkt i kulturell reproduksjonsteori og kulturell kapital, samt teorier rundt nasjonale ulikheter i skolesystemer, foreslår denne studien at det er en sammenheng mellom foreldres utdanningsnivå og etnisitet og barns fullføringsgrad på videregående skole, men at nasjonal kontekst og ulike skolesystemer i Norge og Nederland kan begrense denne negative sammenhengen. Dette betyr at den negative effekten av foreldre med lav utdanning og en innvandrer-bakgrunn på barns fullføringsgrad kan være forskjellig i de to landene, avhengig av de ulike skolesystemene.

Tre forskningsspørsmål blir brukt for å avgrense oppgaven:

1. Hvilke forskjeller og likheter kan påvises mellom Nederland og Norge når det gjelder barns fullføring av videregående skole i perioden 2015-2019?
2. Hvilken betydning kan spesifikk nasjonal kontekst, som skolesystem, ha for barns fullføring av videregående skole i Norge og Nederland?
3. Hvilken betydning kan foreldres kulturelle kapital ha for barns fullføring av videregående skole?

To hypoteser er formulert for denne studien:

1. Foreldre med et lavt utdanningsnivå og med en innvandrer-bakgrunn kan ha en negativ påvirkning på barns fullføringsgrad på videregående skole i Norge og Nederland.
2. De nasjonale skolesystemene har innflytelse på barns fullføringsgrad på videregående skole i Norge og Nederland.

For å kunne svare på problemstillingen og forskningsspørsmålene, er registerdata i Nederland og Norge brukt, i tillegg til en grundig gjennomgang av internasjonale vitenskapelige studier om disse temaene.

METODE

For kunne svare på problemstillingen og forskningsspørsmålene, har jeg benyttet norske registerdata fra Statistisk Sentralbyrå (SSB; www.ssb.no) og nederlandske registerdata fra Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS; www.cbs.nl), i tillegg til data fra Eurostat (www.eurostat.eu). Anonymiserte gruppedata om utdanning og etnisk bakgrunn er brukt fra et stort utvalg av individer og deres familier i begge land. Alle datasettene er undersøkt fra perioden 2015-2019.

I Norge er ulike datasett brukt. SSB henter sine data om videregående opplæring fra fylkeskommunens skoleadministrative datasystem for uttak til videregående opplæring og vitnemålsdata fra Nasjonal vitnemålsdatabase. Disse dataene inneholder informasjon om elever i videregående opplæring, der høyeste utdanning er registrert for alle personer over seksten år bosatt i Norge. Elever blir fulgt etter skolestart i videregående opplæring og deres status etter en periode blir notert. Elever i tre-årige studespesialiserende utdanningsprogram blir fulgt i fem år, mens elever på fire-årige (to år på skole og to år i lære) yrkesfaglige utdanningsprogram blir fulgt i seks år. Ungdommer i Norge starter stort sett på videregående utdanning i det året de fyller seksten år, men siden datasettene ikke spesifiserer alder, men bare start og slutt på videregående utdanning i løpet av 5-6 år, er alder ikke relevant her. Både elever som tar en alternativ opplæring og elever som tar opp

igjen videregående utdanning etter å ha sluttet er ekskludert fra disse datasettene (Statistisk sentralbyrå, 2021).

Fra Nederland er registerdata hentet inn fra CBS sitt spørreskjema *Enquete beroepsbevolking* (Centraal bureau voor de statistiek, 2023). En anonym spørreundersøkelse er blitt holdt hvert år fra 1987 blant et stort, representativt utvalg av den nederlandske befolkningen mellom fjorten og nitti år for å undersøke forholdet mellom befolkningen og arbeidsmarkedet. De som deltar på spørreundersøkelsen må blant annet svare på spørsmål angående sosioøkonomisk bakgrunn, familiesammensetning og utdanning. I dette prosjektet har jeg benyttet meg av data som omfatter ungdommer i alderen femten til tjuefire år, deres sosioøkonomiske bakgrunn og gjennomføringsgraden av videregående utdanning (Centraal bureau voor de statistiek, 2023).

Fra Eurostat er *The EU labour force survey* brukt, som er en stor husholdnings-spørreundersøkelse. Data om arbeidsdeltagelse av personer over femten år som bor i privat-husholdninger i alle EU-land i tillegg til EØS-land, som Norge, blir hentet inn hvert kvartal. Personer som bor i en institusjon eller kollektiv eller er i militær tjeneste er ikke inkludert. I dette prosjektet er data brukt som viser gjennomføringsgraden på videregående skole i ulike europeiske land for ungdommer i alderen atten til tjuefire år (Eurostat, 2023).

Datasettene er ikke helt like. Det norske datasettet består av registerdata av elever i videregående utdanning (studiespesialiserende eller yrkesfaglige utdanningsprogram) i løpet av 5/6 år, uavhengig av deres alder, mens det nederlandske datasettet består av registerdata av skolelever i videregående utdanning i alderen femten til tjuefire år. Datasettene fra Eurostat måler fullføringsgraden av skoleelever i alderen atten til tjuefire år. På grunn av disse forskjellene, er det vanskelig å utføre direkte sammenlikninger mellom datasettene. En av konsekvensene av å bruke ulike datasett, er at resultatene ikke alltid

samsvarer. Der dette er tilfelle, blir det angitt i teksten. For å unngå problemet med sammenlikning av ulike data så langt mulig, er flere separate analyser utført for å synliggjøre trender som deretter i analysen og i drøftingskapittelet blir satt opp mot hverandre. Dataene fra Norge og fra Nederland er analysert hver for seg. Deskriptiv statistikk er anvendt for å undersøke dataene og for å se om det er finnes forskjeller i fullføringsraten av videregående utdanning mellom barn av foreldre med ulik utdanningsbakgrunn og mellom ulike etniske grupper. Tabeller og figurer blir brukt for å visualisere dataene, og dette gir en bedre forståelse for trender og mønstre i dataene som kan hjelpe i å besvare problemstillingen. Det er viktig å påpeke at deskriptiv statistikk ikke gir noen årsaksforklaringer eller forklaringer på sammenhenger eller hvorfor det er forskjeller mellom gruppene.

Variabler

Variablene som blir studert i denne studien er den avhengige variabelen «*fullføring av videregående skole (ja/nei)*» og de uavhengige variablene «*foreldres utdanningsnivå*», og «*etnisk bakgrunn*».

Den avhengige variabelen «*fullføring av videregående skole (ja/nei)*» blir i Norge målt som fullføring av videregående opplæring etter 5/6 år, avhengig av om elever går på studiespesialiserende (5år) eller yrkesfaglige studieprogram (6 år). Det er gjort en underfordeling i utdanningstype basert på *norsk standard for utdanningsgruppering* fra SSB (Statistisk sentralbyrå, 2023b), der det skilles mellom grunnskoleutdanning (barneskole og ungdomsskole), videregående utdanning (studiespesialiserende eller yrkesfaglig utdanning), høyere utdanning lavere nivå (bachelor), høyere utdanning høyere nivå (master og PhD) og uoppgitt. I Nederland blir variabelen «*fullføring av videregående skole (ja/nei)*» målt som fullføring av grunnskole (lavere utdanning), videregående skole (middels utdanning), høyere

utdanning (bachelor, master og PhD) og uoppgitt. Dette datasettet inneholder bare opplysninger om barn som bor hjemme. Borteboende barn er ikke tatt med i datasettet og det sørger for at det totale antallet frafall fra videregående skole sannsynligvis er høyere.

Det er verd å merke seg at ulike definisjoner på frafall i videregående utdanning er brukt i de forskjellige datasettene. I det norske datasettet er elever som først slutter med videregående utdanning innen 5/6 år, men senere fullfører utdanningen, ikke tatt med. I de Nederlandske datasettene er det også mulig at en del som ikke følger utdanning fullfører senere. Siden bare hjemmeboende personer er notert i dette datasettet vet vi heller ikke om de har fullført videregående utdanning.

«*Etnisk bakgrunn*» blir i det norske datasettet målt som barn med en eller to foreldre født i utlandet som enten selv er født i utlandet eller i Norge. I det nederlandske datasettet blir en underfordeling gjort mellom foreldre født i ikke-vestlige land eller i Europa og foreldre født i de Nederlandske Antillene, Surinam, Tyrkia eller Marokko.¹ Videre blir den etniske bakgrunnen målt hos barna som første- eller andre-generasjons nederlendere.

Målemetoder

Som tidligere nevnt, er ulike datasett brukt i denne studien. De viktigste er det norske datasettet fra statistikkbanken i SSB «*gjennomføring i videregående opplæring*» og de to nederlandske datasettene fra CBS «*voortijdige schoolverlaters*»², som inneholder data om ungdom som ikke fullfører videregående utdanning til året 2021 og «*Jongeren, onderwijsniveau en kenmerken ouders*»³ som inneholder informasjon om ungdommers

¹ På grunn av stor Arbeidsemigrasjon fra Tyrkia og Marokko til Nederland på 1960- og 1970-tallet, kommer en stor del av de ikke-nederlandske personene herfra. Fra midten av 1600-tallet til 1975 var Surinam en del av Nederland, først som koloni og senere som en del av kongeriket Nederland. Mange flyttet fra Surinam til Nederland for utdanning eller jobb.

² Tidlige skoleforlatere

³ Ungdom, undervisningsnivå og kjennetegn foreldre

undervisningsnivå, om de følger formell videregående undervisning og om deres foreldres bakgrunn i perioden til 2019.

For å identifisere trender i datasettene fra Norge og Nederland, var det nødvendig å standardisere resultatene så langt det lot seg gjøre. Til tross for at datasettene ikke er fullstendig identiske, er det gjort en innsats, både i datainnsamling og analyse for å oppnå størst mulig likhet mellom de to settene. Det nyeste og mest detaljerte datasettet om frafall fra videregående skole fra Nederland stammer fra 2019 og derfor er Statistisk sentralbyrås datasett for perioden 2013-2019 benyttet, slik at det var samsvar mellom begge sluttårene. I tillegg er det også sannsynlig at Covid-19-pandemien, som inntrådte i 2020, påvirket fullføringsgraden i videregående utdanning i både Norge og Nederland, ettersom eksamener ble avlyst i flere år.⁴ Dette er også en grunn til at året 2019 ble valgt. I det andre nederlandske datasettet finnes longitudinelle data om undervisning og foreldres bakgrunn over tid. Siden også det norske datasettet inneholder informasjon over en lengre periode, er disse derfor brukt for å signalere trender i perioden 2013-2019.

Det totale antallet elever i det norske datasettet er 65433. For å ha størst mulig samsvar med det nederlandske datasettet, er like kategorier for utdanning brukt. For utdanning er prosentandeler for de ulike undervisningsnivåene 1 (grunnskole), 2 (videregående utdanning) og 3 (høyere utdanning lavt, høyere utdanning høyt) regnet ut, i tillegg til risikoskårer for hver gruppe. For etnisitet var det ikke mulig å bruke like kategorier, fordi de nederlandske dataene er mer detaljerte enn de norske. I det norske datasettet blir kategoriene *innvandrere, norskfødt med innvandrerforeldre og den øvrige befolkningen* brukt.

⁴ Nye tall fra Nederland tyder på at færre fullførte videregående skole mellom 2021 og 2022. 2022 hadde det største antallet elever som ikke fullførte på 10 år, og størsteparten av dem sluttet fra lavere, praksisrettede utdanninger (<https://nos.nl/artikel/2469965-hoogste-aantal-voortijdige-schoolverlaters-in-tien-jaar>).

Det nederlandske datasettet fra CBS inneholder informasjon både om foreldres utdanningsbakgrunn (lav, middels, høy), men også om barna har vokst opp hos en forelder eller hos begge. Der et barn vokste opp hos to foreldre ble utdanningsnivået fra begge foreldrene nevnt. Hos barn med foreldre som har to ulike utdanningsnivå (som for eksempel lavt/høyt) er det høyeste utdanningsnivået brukt som basis for den videre analysen. Videre inneholder datasettet informasjon om utdanningsnivået til barna (lavt, middels, høyt) og om barna har fullført eller ikke fullført formell videregående utdanning. Det totale antallet elever i dette datasettet er 1295480. Etter at alle dataene med de totale antallene var lastet ned i Excell for året 2019, ble prosentandelen for hver gruppe regnet ut. Siden barnas utdanningsnivå (lavt, middels, høyt) for denne studien ikke var relevant, ble disse kategoriene ikke tatt med i analysen. Deretter ble kategoriene sammenføyet i en kategori *total fullført* og en kategori *total ikke-fullført*. Deretter ble lik kode for foreldres utdanning gitt som for de norske dataene 1. (grunnskole), 2. (videregående), 3. (høyere utdanning (bachelor, master og PhD) og ble risikoskårer for hver gruppe regnet ut. For etnisitet er kategoriene nederlandsk, europeisk, ikke-vestlig, 1. generasjon, 2. generasjon, Marokkansk, Surinamsk, fra de tidligere Nederlandske Antillene og Tyrkia brukt.

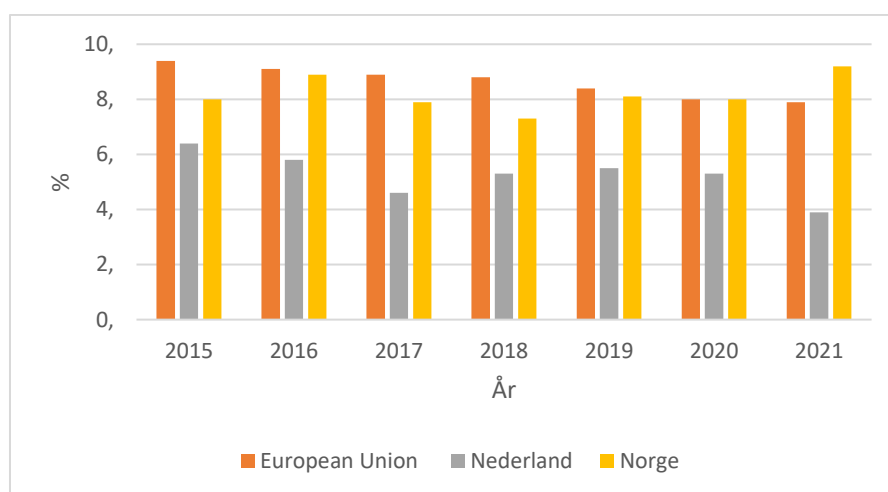
RESULTATER

I figur 2 ser vi at antall elever mellom atten og tjuefire år som ikke fullfører videregående skole i Europa har dalt mellom 2011 og 2021. I hele EU (inkludert Norge, Sveits og Storbritannia) har andelen ungdommer som ikke fullfører videregående gått ned fra 9.4% til 7.9% i perioden mellom 2015 og 2021. EU har satset på å få ned dette antallet i alle land til mindre enn 9% i året før 2030 (European Parliamentary Research Service, 2021). Den samme

trenden ser vi både i Nederland og i Norge, men det er et større frafall fra videregående skole i Norge enn i Nederland.

Figur 2

Prosentandel frafall videregående skole blant ungdom 18-24 år i EU, Nederland og Norge, 2015-2021

Kilde: Eurostat

Norge

I perioden mellom 2013 og 2019 fullførte 80.8% av alle norske elever og lærlinger videregående utdanning med studie- eller yrkesfaglig kompetanse. Denne andelen er lavere enn angitt i figur 2. Dette kommer sannsynligvis på grunn av at Eurostat-dataene bare tar for seg ungdommer mellom atten og tjuetvåre år og datasettet fra SSB inneholder informasjon om alle ungdommer som startet videregående skole, uansett alder i 2013, og følger dem i 5/6 år, altså til 2019. Dette utvalget er derfor større. I tabell 1 ser vi prosentandelen norske elever i videregående utdanning mellom 2013 og 2019 som enten fullførte eller ikke

fullførte. Tabellen viser at flere menn (22.6%) enn kvinner (15.8%) ikke fullførte videregående utdanning i denne perioden.

Tabell 1

Prosentandel kvinner og menn som fullførte eller ikke fullførte videregående utdanning, 2013-2019.

	Fullført	Ikke fullført
Menn	77.4	22.6
Kvinner	84.2	15.8
Gjennomsnitt menn og kvinner	80.8	19.2

Kilde: SSB: Gjennomføring videregående skole

I tabell 2 ser vi prosentandeler av gjennomføringsgraden av elever i videregående skole og deres foreldres utdanningsnivå fordelt på fire kategorier: uoppgitt, lav, middels og høy. Prosentandelene i tabellen er av det totale antallet elever på norske videregående skoler, både på yrkesfaglige og studiespesialiserende program. Litt mer enn 80 prosent av alle elevene fullførte videregående utdanning i perioden 2013-2019 og omtrent 20 prosent fullførte ikke.

Tabell 2

Foreldres utdanningsnivå og prosentandel gjennomføringsgrad av elever i videregående utdanning i Norge, 2013-2019

Utdanningsnivå foreldre	Elever fullført %	Elever ikke fullført %	Sannsynlighet gjennomføring	Total %
Uoppgitt	1.9	1.6	1.2	3.5
1. Lav	5.6	3.2	1.8	8.8
2. Middels	31.0	8.8	3.5	39.8
3. Høy	42.3	5.6	7.6	47.9
Total	80.8	19.2		100.0

Kilde: SSB, gjennomføring videregående skole

Tabell 2 viser en tendens til at elever med foreldre med høyere utdanning fullfører videregående opplæring i større grad enn elever med foreldre som har lavere utdanningsnivå. Videre ser det ut som at det er større frafall hos elever med foreldre som har lavere utdanningsnivå i kategori 1 og 2, sammenlignet med de som har høyest utdanningsnivå i kategori 3. Det ser ut til at andelen elever som slutter underveis i videregående opplæring er høyest når foreldrenes utdanningsnivå er lavt. For barn med foreldre med en høy utdanning er det 7.6 ganger større sjanse på at de fullfører videregående utdanning enn dem med foreldre som har en lav utdanning. Dette kan tyde på at elever med foreldre som har høyere utdanning kan ha lavere sannsynlighet for å slutte underveis i videregående opplæring.

Det er ikke bare foreldres utdanningsnivå som kan ha innflytelse på barns fullføringsgrad i videregående utdanning. Deres etniske bakgrunn kan også ha innvirkning. I tabell 3 ser vi andelen norske elever og deres etniske bakgrunn.

Tabell 3

Prosentandel norske elever i videregående utdanning 2013-2019 og deres etniske bakgrunn

Fullført	Menn	Kvinner	Totalt
I alt	49.5	50.5	100.0
Innvandrere	3.7	4.1	7.8
Norskfødte m/ innvandrerforeldre	1.9	2.1	4.0
Den øvrige befolkningen	43.9	44.3	88.2
Ikke fullført			
I alt	60.5	39.5	100.0
Innvandrere	11.8	6.5	18.3
Norskfødte m/ innvandrerforeldre	2.9	1.7	4.6
Den øvrige befolkningen	45.9	31.2	77.1

Kilde: Statistisk sentralbyrå, gjennomføring videregående opplæring

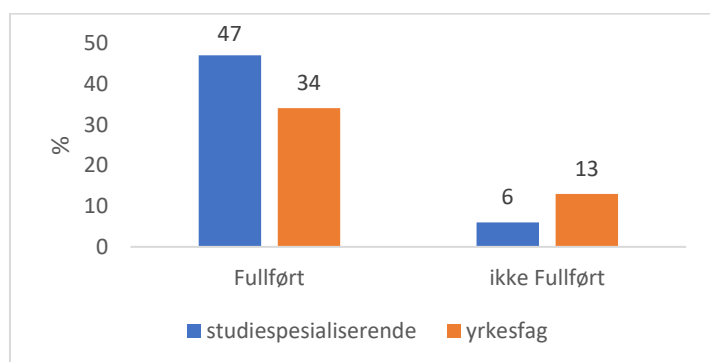
Tabell 3 viser at elever med innvandrerbakgrunn og norskfødte med innvandrerforeldre ser ut til å ha en høyere andel som ikke har fullført eller bestått videregående utdanning,

sammenlignet med den øvrige befolkningen. I tillegg er det en tydelig kjønnsforskjell, der menn har høyere andeler i alle kategoriene og gruppene. Tabellen viser at den største gruppen som fullfører videregående utdanning er den øvrige befolkningen (88%), altså de etnisk norske, og den minste gruppen er norskfødte med innvandrerforeldre (4%). Når det gjelder elever som ikke fullfører utdanningen, er også den største gruppen den øvrige befolkningen (77,1%), men her er gruppen innvandrere den nest største gruppen (18.3%). Kjønnsfordelingen viser at blant de som fullfører utdanningen, er det en ganske lik fordeling mellom kvinner og menn. Men blant de som ikke fullfører, er det en høyere andel menn (60.5%) enn kvinner (39.5%).

Fullføringsgraden av norske elever på yrkesfaglige studieprogram og studiespesialiserende program vises i Figur 3. Her ser vi at mer enn dobbelt så mange elever på yrkesfag ikke gjennomfører videregående skole (13%), sammenliknet med de som tar studiespesialiserende utdanning (6%).

Figur 3

Fullføringsgraden av norske elever på yrkesfaglige studieprogram og studiespesialiserende program i 2013-2019.

Kilde: Statistisk sentralbyrå, gjennomføring videregående opplæring

Nederland

I perioden mellom 2015 og 2019 fullførte rundt 90 prosent av alle elevene i aldersgruppen mellom femte og tjuefire år videregående utdanning i Nederland (tabell 4). Grunnen til at det ikke er 100% i hver gruppe er at det er en liten prosentandel i hver gruppe uten informasjon om fullføringsgrad. Basert på tallene i tabell 4, ser det ut til at en større andel kvinner fullfører videregående utdanning sammenlignet med menn. Til tross for at kvinner har høyere fullføringsrater enn menn gjennom hele perioden, er forskjellen mellom kjønnene relativt stabil.

Tabell 4

Prosent av menn og kvinner i alderen 15-24 mellom 2015-2019 som har fullført eller ikke fullført videregående utdanning.

År	Menn		Kvinner	
	Fullført	Ikke fullført	Fullført	Ikke fullført
2015	89.6	9.8	93.4	6.3
2016	89.5	10.1	93.7	5.7
2017	90.2	9.4	95.2	4.5
2018	90.1	9.2	94.3	5.3
2019	89.6	9.4	94.1	5.5
Gjennomsnitt	89.8	9.5	94.1	5.5

Kilde CBS: voortijdig schoolverlaters

I tabell 5 blir utdanningsnivået til foreldrene og om elever har fullført eller ikke fullført videregående skole vist og det er tydelig at en større prosentandel elever som har foreldre

med et høyt utdanningsnivå fullfører videregående skole (38.8%) enn elever som har foreldre med et lavt utdanningsnivå (8.2%). Sannsynligheten for å gjennomføre videregående utdanning er 6.1 ganger høyere for elever med høyt utdannede foreldre enn for dem med foreldre som har en lav utdanning. Dette tyder på at foreldrenes utdanningsnivå i Nederland kan ha en innvirkning på om barn fullfører videregående utdanning.

Tabell 5

Foreldres utdanningsnivå og prosentandel gjennomføringsgrad av elever i videregående utdanning i Nederland, 2019

Utdanningsnivå foreldre	Elever fullført %	Elever ikke fullført %	Sannsynlighet gjennomføring	Total %
Uoppgitt	2.1	0.6	3.5	2,8
1. Lav	8.2	3.6	2.3	12
2. Middels	30.4	9.6	3.2	40
3. Høy	38.8	6.4	6.1	45,2
Total	79.5	20.2		

Kilde: CBS, , Jongeren, onderwijsniveau en kenmerken ouders

Blant elever med minst en forelder som ikke er født i Nederland (tabell 6) kommer det frem at stadig færre sluttet med videregående utdanning i perioden mellom 2015 og 2019 og at den gjennomsnittlige fullføringsraten i denne perioden for disse elevene (86.5% for menn, 93.2 for kvinner) ligger nært den nasjonale fullføringsgraden (89.8% for menn, 94.1% for kvinner).

Tabell 6

Prosentandel av menn og kvinner i alderen 18-24 mellom 2015-2019, med minst 1 forelder ikke født i Nederland som har fullført eller ikke fullført videregående utdanning.

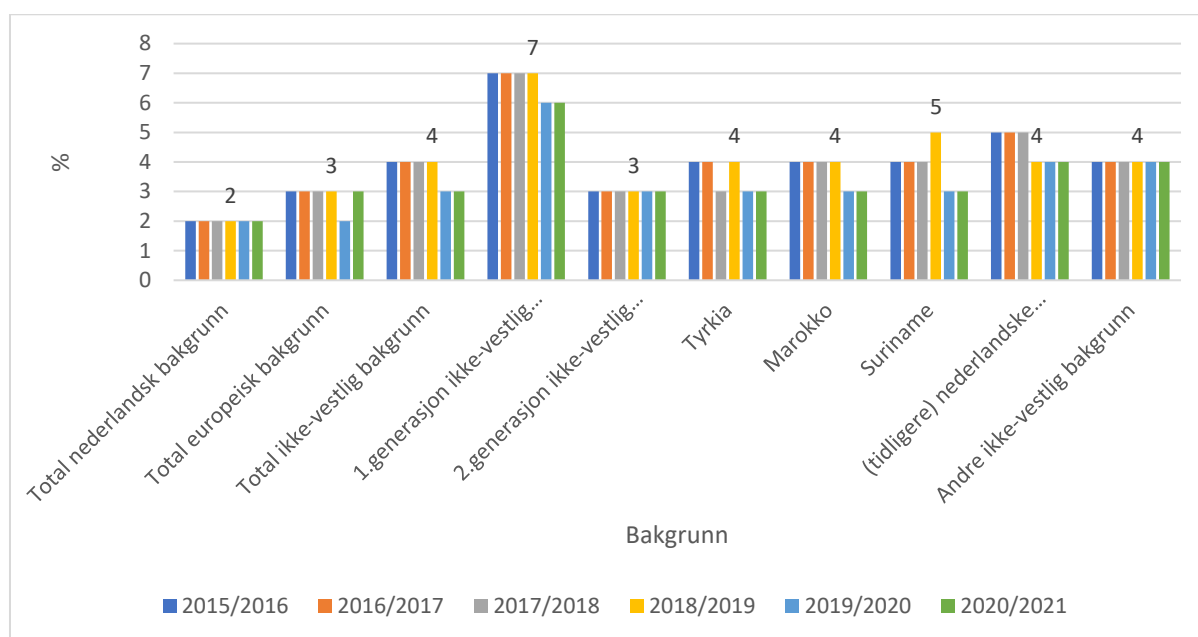
År	Menn		Kvinner	
	Fullført	Ikke fullført	Fullført	Ikke fullført
2015	86.5	12.3	92.3	7.1
2016	87.6	11.8	92.3	6.0
2017	87.4	11.4	93.6	3.4
2018	86.2	11.8	92.7	6.0
2019	85.6	12.4	92.5	6.9
Gjennomsnitt	86.5	11.9	93.2	5.8

Kilde: CBS: Jongeren, onderwijsniveau en kenmerken ouders

Når vi ser på den spesifikke etniske bakgrunnen til frafalls-elevene, ser vi i Figur 3 at elevene med ikke-vestlig bakgrunn, og da særlig 1.generasjons elever, har størst frafall. Videre ser vi at elever som enten har en bakgrunn fra tidligere nederlandske kolonier (Surinam og de nederlandske Antillene) eller har en bakgrunn fra land der Nederland hentet mange arbeidere fra på 1960 og 1760-tallet (Tyrkia og Marokko) også har et større frafall enn elever med en nederlandsk eller vestlig bakgrunn. Forskjellen i prosentandel mellom nederlandske elever og ikke-vestlige elever er størst, på 5 prosentpoeng.

Figur 3

Prosentandel frafall videregående utdanning 2015-2021 og etnisk bakgrunn

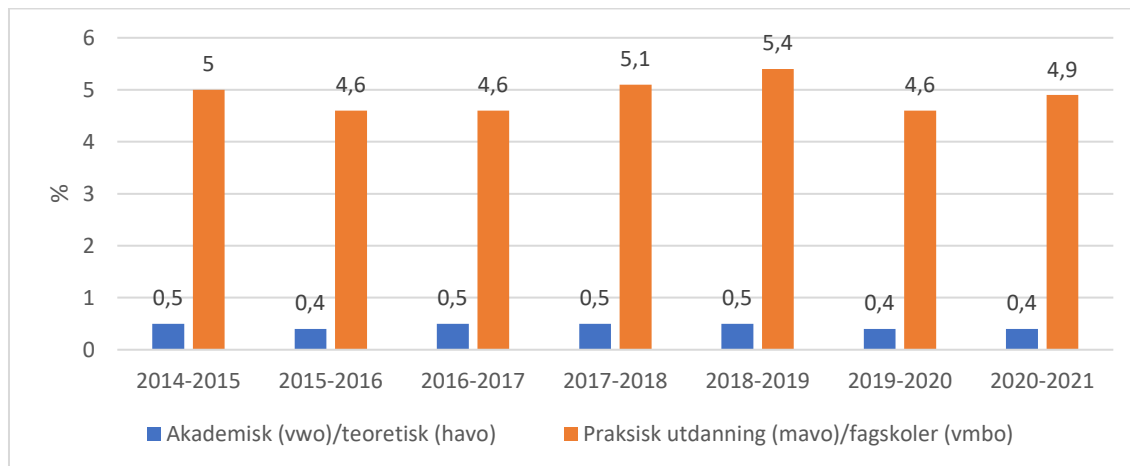
Kilde: CBS, *cijfers vroegtijdige schoolverlaters*

Merknad: ikke-vestlig innebærer land utenfor Europa, eksklusivt Tyrkia, Marokko, Surinam og de (tidligere) nederlandske Antillene. Med europeisk bakgrunn er Nederland ekskludert

I figur 4 ser prosentandeler av personer i alderen femten til tjuetvåre år som ikke har fullført videregående utdanning fordelt på type videregående utdanning. Det er gjort en fordeling i akademisk/teoretisk (VWO og HAVO) og praktisk utdanning (MAVO og VMBO).

Figur 4

Prosentandel ikke fullført videregående utdanning i alderen 15-24 år, akademisk/teoretisk og praktisk utdanning/fagskoler i perioden 2014-2021.

Kilde: CBS: voortijdig schoolverlaters

Vi ser i denne figuren at en større prosentandel elever ikke fullfører videregående skole når de følger praktiske utdanninger, sammenliknet med de som følger akademiske/teoretiske utdanninger, men at utviklingen over tid er stabil. Ti ganger så mange elever fra praktiske utdanninger fullfører ikke sammenliknet med de teoretiske utdanningene.

DISKUSJON

I denne studien er den følgende problemstillingen undersøkt: «*Hvordan kan foreldres utdanning og etniske bakgrunn i tillegg til den nasjonale utdanningskonteksten, påvirke barns fullføring av videregående skole i Norge og Nederland?*» To hypoteser var formulert:

1. Foreldre med et lavt utdanningsnivå og med en innvandrer-bakgrunn kan ha en negativ påvirkning på barns fullføringsgrad på videregående skole i Norge og Nederland.

2. De nasjonale skolesystemene har innflytelse på barns fullføringsgrad på videregående skole i Norge og Nederland.

Resultatene fra studien støtter begge hypotesene. Analysen antyder at foreldres utdanning og etniske bakgrunn kan ha en innvirkning på barns fullføringsgrad av videregående utdanning i både Norge og Nederland. Barn av foreldre med lav utdanning og innvandrerbakgrunn har en høyere sannsynlighet for å ikke fullføre videregående utdanning sammenlignet med barn av foreldre med middels eller høy utdanning og de uten innvandrerbakgrunn. Videre ser det ut til at nasjonale skolesystemer i Norge og Nederland kan påvirke fullføringsgraden, med en høyere andel elever som fullfører videregående utdanning i Nederland sammenlignet med Norge. Dette kan delvis forklares av de ulike måtene utdanningssystemene er organisert i de to landene, hvor det nederlandske systemet har en større grad av differensiering og fleksibilitet enn det norske systemet.

Ved å analysere sosiale og kulturelle forskjeller, i tillegg til ulike utdanningssystemer, er det mulig å få mer innsikt i hvordan dette påvirker utdanningsresultater. Når dataene fra Norge og Nederland blir sammenliknet, signaliseres likheter og forskjeller i gjennomføringen av videregående utdanning. I begge landene er det stadig flere elever som fullfører videregående utdanning. Dette kan tyde på at tiltakene som er satt i gang av EU og nederlandske og norske myndigheter kan ha hatt en positiv effekt (European Parliamentary Research Service, 2021). Det ser ut til at Nederland har en høyere andel elever som fullfører videregående utdanning sammenlignet med Norge. I perioden mellom 2015 og 2019 fullførte litt mer enn 80% av norske elever og lærlinger videregående utdanning, mens i Nederland fullførte i samme periode omtrent 90% av elevene i aldersgruppen mellom atten og tjuetvå år videregående utdanning i perioden mellom 2015 og 2019. En mulighet er at

denne forskjellen skyldes målemetodene som er brukt når dataene ble samlet inn. I det norske datasettet er fullføringsraten målt etter 5/6 år av norske elever som startet videregående utdanning i 2013. Hvis man går ut ifra at disse elevene var femten til seksten år da de startet videregående utdanning i Norge, betyr det at de var maks tjueto år da deres informasjon ble tatt opp i datasettet. Om de senere fullførte utdanningen er ikke mulig å si. I det Nederlandske datasettet, derimot, er fullføringsraten målt for elever i alderen femten til tjuetvåre år. Det betyr at disse elevene, sammenliknet med de norske elevene, hadde to år ekstra på å fullføre videregående utdanning og dette kan ha en innvirkning på resultatene i denne studien. Likevel ser vi, når vi studerer resultatene fra Eurostat, at det er ulike fullføringsgrader mellom Norge og Nederland. Eurostat-datasettet har informasjon om frafall fra videregående utdanning blant personer i alderen atten til tjuetvåre år og her kan vi se at i 2019, for eksempel, hadde 8.1% av de norske elevene i denne aldersgruppen ikke fullført videregående skole, mot 5.5% av de nederlandske elevene (www.eurostat.eu). Det ser altså ut til at det er en liten forskjell i fullføringsgrad mellom Norge og Nederland, men det er ikke mulig å si med sikkerhet hvor stor denne forskjellen er. Det er kjønnsforskjeller i begge land, der kvinner ser ut til å fullføre videregående utdanning i større grad enn menn, uavhengig av foreldrenes utdanningsbakgrunn og etniske bakgrunn. Dette samsvarer med funnene fra OECD rapporten *Education at a glance, 2022*, der det er tydelig at kvinner oftere fullfører videregående utdanning enn menn (OECD, 2022). I Norge er forskjellen mellom kjønnene litt større enn i Nederland. Dette gjelder for alle etniske grupper og begge kjønn.

I begge land ser vi en sammenheng mellom foreldrenes utdanningsnivå og elevenes gjennomføring av videregående utdanning. Elever med foreldre som har universitets- og høgskoleutdanning fullfører videregående opplæring i større grad enn elever med foreldre som har lavere utdanningsnivå. Dette kan tyde på at foreldrenes utdanningsnivå er en viktig

faktor som påvirker elevenes sannsynlighet for å fullføre videregående opplæring, noe som også er påvist i andre studier og rapporter (Ekren & Arnesen, 2021; Salvanes & Björklund, 2010; van Weert et al., 2020). Hos elever med innvandrerbakgrunn ser vi i både Norge og Nederland en høyere andel som ikke har fullført eller bestått videregående utdanning, sammenlignet med den øvrige befolkningen. I de nederlandske dataene, der innvandrerbakgrunnen er mer detaljert, ser vi at særlig elever med ikke-vestlig bakgrunn virker å ha hatt størst frafall fra videregående utdanning. Likevel er det viktig å merke seg at andelen elever med innvandrerbakgrunn som ikke fullfører videregående utdanning i begge landene har gått ned over tid, noe som antyder en forbedring i utdanningsresultatene for denne gruppen. I Nederland ser vi at en større andel elever ikke fullfører videregående skole når de følger praktiske utdanningsprogrammer, sammenlignet med de som følger akademiske/teoretiske utdanningsprogrammer.

Analysen viser at det er en forskjell i fullføringsgraden i videregående utdanning mellom Norge og Nederland. Dette kan delvis forklares av ulikheter i utdanningssystemene, sosiale og kulturelle faktorer, samt når elevene blir inndelt i ulike nivå. Et sentralt skille mellom de to landene er måten utdanningssystemene er organisert på. I Norge er videregående opplæring delt i studieforbereende og yrkesfaglige programmer, og elever begynner i videregående utdanning når de er 15/16 år. I Norge er det strengere og mer rigide krav til hvilke videregående skoler et barn kan velge, noe som kan påvirke fullføringsgraden (Vibli, 2023). Denne restriksjonen kan bidra til mindre sosial ulikhet i norske skoler, siden foreldres bakgrunn ikke har så stor innflytelse på valget av videregående skole (Marks et al., 2006b; Woessmann, 2016). Det nederlandske systemet, derimot, er mer differensiert og segregert, men også mer fleksibelt. Elever blir etter barneskolen, når de er tolv år gamle, delt inn i ulike nivåer på videregående utdanning og det er mulig for dem å

stige et eller flere nivå underveis hvis deres kunnskaper og ferdigheter gir rom for dette. Variasjonen og fleksibiliteten i det nederlandske skolesystemet kan gi elevene flere muligheter til å finne en utdanningsretning som passer deres interesser og evner, noe som mulig kan bidra til en høyere gjennomføringsgrad (Van de Werfhorst & Mijs, 2010). Det er en større grad av valgfrihet i hvilke videregående skoler nederlandske barn begynner på etter barneskolen enn i Norge (Janssen et al., 2021). Til tross for at tidlig segregering i utdanning ser ut til å føre til større sosial ulikhet (Van de Werfhorst & Mijs, 2010), er det mulig at denne valgfriheten gjør at barn trives bedre og føler seg mer hjemme på skolene de har valgt og at de har en høyere fullføringsgrad i videregående utdanning.

Sosiale og kulturelle faktorer kan også bidra til forskjellene i gjennomføringsgraden. For eksempel kan holdninger til utdanning, forventninger og press fra familie og samfunn påvirke elevers motivasjon og dermed sannsynligheten for at de kan fullføre videregående utdanning (Marks et al., 2006). Nederlandske foreldre og elever foretrekker, for eksempel, skoler der elevene har en sammenlignbar bakgrunn som dem. Det har som resultat at lavere utdannede foreldre velger skoler med barn fra lavere sosiale miljøer (De inspectie van het onderwijs, 2021).

Tidspunktet for inndeling av elever i ulike ferdighetsnivåer kan også ha betydning for gjennomføringsgraden. Økonomiprofessoren Ludger Woessmann har forsket på sammenhengen mellom skolesystemer og elevers skoleprestasjoner i et internasjonalt perspektiv. Han konkluderer med at tidlig inndeling av elever i ulike nivåer, basert på ferdigheter og motivasjon, har en negativ effekt på studentprestasjoner (Woessmann, 2016). I Nederland blir barn plassert på en videregående skole basert på resultater fra grunnskolen. Det er kontaktlæreren som har siste ord i hvilket nivå barn begynner på og kontaktlærerne gir ofte barn fra lave sosioøkonomiske bakgrunner et lavere nivå. Denne forskjellen mellom

elever kan bli forsterket gjennom studieløpene til videregående opplæring. (Lundetræ, 2011; Tieben & Wolbers, 2010; Van Der Veen, 2003). Også i Norge blir barn fra lave sosioøkonomiske bakgrunner, anbefalt å heller begynne på yrkesfag enn på studiespesialiserende utdanninger. Norske rådgivere er altså også preget av *Gatekeeper bias*. I en norsk intervjustudie av rådgivere på ungdomsskoler i Oslo, kom det frem at disse rådgiverne er viktige i utdanningsvalget til elevene, men at de ofte (ubevisst) opprettholder klasseskiller. Studien konkluderer med at «[...] rådgiverne navigerer etter «klassede» signaler for å gi tilpassede råd til elevene». Med «klassede» signaler menes at rådgiveren tar hensyn til bakgrunnen til elevene, både når det gjelder foreldres utdanning, etnisitet og inntekt, når de gir dem utdanningsråd og dermed «bidrar til å reprodusere de eksisterende sammenhengene mellom klasseulikheter og utdanningsvalg» (Ljunggren & Nordli Hansen, 2021, s. 107-108). Sammenhengen mellom fullføringsgraden i videregående utdanning i Norge og Nederland ser altså ut til å være sammensatt og kompleks, der både utdanningssystemene, sosiale og kulturelle faktorer, i tillegg til når elever blir delt inn i skolenivå, kan spille en rolle.

Resultatene fra denne studien viser at foreldres utdanning og etnisitet ser ut til å ha en innvirkning på hvor stor sjans barn har for å fullføre videregående utdanning. Barn av foreldre med lav utdanning har en høyere sannsynlighet for å ikke fullføre videregående utdanning sammenlignet med barn av foreldre som har middels eller høy utdanning. Dette mønsteret er i tråd med funn fra tidligere studier som har identifisert en sammenheng mellom foreldres utdanningsnivå og barns utdanningsutfall. (Devenish et al., 2017; Ekren & Arnesen, 2021; Salvanes & Björklund, 2010; Strømme, 2019; Van De Werfhorst & Van Tubergen, 2007). Både i Norge og Nederland er de samme tendensene synlige, men det virker som at det er en større sjans for frafall i norske videregående skoler hos barn med

lavt utdannede foreldre enn i Nederland. Det er igjen mulig at de nasjonale skolesystemene spiller en rolle i å forklare disse forskjellene. Det norske utdanningssystemet er mer egalitært, mens det nederlandske systemet er mer differensiert med ulike skoletyper og utdanningsnivåer. Dette kan føre til at elever i Nederland, uavhengig av foreldrenes utdanningsnivå, har flere alternativer som kan redusere frafall (Janssen et al., 2021).

Også elevers etniske bakgrunn ser ut til å ha en innvirkning på om de fullfører videregående skole eller ikke, både i Nederland og i Norge. Hos elever med innvandrerbakgrunn ser vi at flere ikke har fullført eller bestått videregående utdanning enn hos de etnisk norske eller nederlandske elevene. Ulike studier har funnet at barn fra etniske minoritetsbakgrunner ofte møter utfordringer i sin skolegang, som diskriminering, språkbarrierer og kulturelle forskjeller. Disse utfordringene kan påvirke deres utdanningsresultater (Glick & White, 2004; Hermansen, 2016; Salvanes & Björklund, 2010; Van De Werfhorst & Van Tubergen, 2007). Likevel er det tydelig at forskjellene mellom innvandrerelever og de etnisk norske eller nederlandske elevene ikke er så store og at disse forskjellene ser ut å bli redusert over tid.

Selv om en forbindelse mellom foreldres utdanning og etnisitet og barns fullføringsrate i videregående utdanning kommer frem i denne studien, er det viktig å understreke at også andre faktorer kan bidra til denne forbindelsen. Sosioøkonomiske forhold, foreldres forventninger og holdninger til utdanning, men også barns egen motivasjon på skolen og hjemme er eksempler på slike faktorer. Sosioøkonomisk status, som ofte er knyttet til utdanningsnivå, kan påvirke både tilgjengelige ressurser og hvordan elever forventer og opplever skolen. Foreldre med lavere utdanning kan også ha mindre kunnskap om hvordan de best kan støtte sine barn gjennom skolegangen og hvilke muligheter som er

tilgjengelige for dem etter videregående (Bos et al., 2021; Ekren & Grendal, 2021; Glick & White, 2004; Hoffman & Mayer, 1997; Hyggen et al., 2018; van Weert et al., 2020).

Det er mulig å tilpasse Bourdieu's kulturell reproduksjonsteori og kulturell kapital for å bedre skjønne hvordan foreldres utdanning og etnisitet kan påvirke barns fullføringsgrad av videregående utdanning i Norge og Nederland. Kulturell kapital henviser til personers kunnskap, utdanning, ferdigheter og andre kulturelle ressurser. Foreldre med høy kulturell kapital har ofte et høyt utdanningsnivå, som gjør at barna deres kan ha flere fordeler i utdanningssystemet og arbeidsmarkedet. Ikke bare blir disse barna mer stimulert og hjulpet av sine foreldre underveis i skolegangen, men de får også mer kunnskap om hvordan utdanningssystemet og samfunnet fungerer og hvordan best utnytte dette. Spesielt barn med en innvandrerbakgrunn kan oppleve at de har språkproblemer eller blir diskriminert og deres foreldre har ofte en begrenset tilgang til kulturell kapital. Derfor er det nødvendig å anerkjenne at foreldres kulturelle kapital er viktig å ta hensyn til når barns fullføringsgrad av videregående utdanning blir studert. Da er det mulig å sette i gang tiltak slik at sosiale ulikheter kan reduseres og like muligheter skapes for alle i både Norge og Nederland.

Forskjellen på hvordan barn blir oppdradd og hvilke normer og verdier de får med seg, avhengig av bakgrunn, kan kanskje også forklares med kulturell reproduksjonsteori. Foreldre med ulik sosioøkonomisk bakgrunn har forskjellige holdninger og måter å omgås utdanning på og disse holdningene viderefører de til sine barn. Foreldre prøver alltid å utstyre sine barn med best mulige ferdigheter og kunnskaper, men hva de anser som viktig er avhengig av den sosiale klassen de befinner seg i og dette sørger for at sosial ulikhet blir reproduisert (Calarco, 2014). Heldigvis ser vi i denne bacheloroppgaven at fullføringsgraden på videregående skoler øker hos barn med innvandrerbakgrunn både i Norge og i Nederland. I Norge har en studie vist at norske barn med innvandrerforeldre har nesten lik

fullføringsgrad på videregående skole som etnisk norske barn. Dette kan kanskje forklares ved at det finnes en gradvis sosioøkonomisk fremgang fra generasjon til generasjon (Hermansen, 2016).

Siden denne studien fokuserer på Norge og Nederland vil det ikke nødvendigvis være mulig å overføre resultatene til andre land. I tillegg blir registerdataene analysert ved hjelp av deskriptiv statistikk, noe som begrenser muligheten for å kontrollere for andre faktorer og finne kausale sammenhenger mellom dataene.

KONKLUSJON

Denne studien viser at foreldres utdanning og etniske bakgrunn kan påvirke barns fullføringsgrad av videregående utdanning i Norge og Nederland. Både sosioøkonomiske og etniske faktorer ser ut til å spille en rolle i denne sammenhengen. Særlig barn med foreldre som har en lav utdanning og en innvandrerbakgrunn virker som at de er mer utsatt for å ikke fullføre videregående utdanning. Videre kan nasjonale utdanningssystemer også påvirke fullføringsgraden. I Nederland har barn en litt høyere fullføringsgrad fra videregående utdanning, sammenlignet med Norge. Dette skyldes muligens at det nederlandske utdanningssystemet er mer fleksibelt enn det norske.

Kulturell kapital og kulturell reproduksjonsteori kan fungere som en forklaringsmodell for sammenhengen mellom foreldres utdanning og etnisitet og barns fullføringsgrad av videregående utdanning. Foreldre med høy kulturell kapital kan gi barn fordeler i utdanningssystemet og arbeidsmarkedet, og dette kan påvirke deres sjanser for å fullføre videregående utdanning. Denne studien viser at det er viktig å ta hensyn til foreldres bakgrunn for å redusere sosiale ulikheter og skape like muligheter for alle i både Norge og

Nederland. Samtidig er de nasjonale skolesystemene også utslagsgivende for barns suksess i videregående utdanning. Resultatene av denne studien understreker at man ikke bare ser på sosial og etnisk bakgrunn når barns fullføringsgrad i videregående utdanning blir undersøkt, men at det også er viktig å ta med den nasjonale utdanningskonteksten.

REFERANSER

- Blommaert, L., Muja, A., Gesthuizen, M., & Wolbers, M. H. J. (2020). The Vocational Specificity of Educational Systems and Youth Labour Market Integration: A Literature Review and Meta-Analysis. *European Sociological Review*, 36(5), 720–740.
<https://doi.org/10.1093/esr/jcaa017>
- Bos, B., Molenaar, R., & Zweerink, J. (2021). *Samenhang tussen problemen en de kans op voortijdig schoolverlaten*. <https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/aanvullende-statistische-diensten/2021/samenhang-tussen-problemen-en-de-kans-op-voortijdig-schoolverlaten?onepage=true>
- Bourdieu, P., & Passeron, J. (1990). Reproduction in education, culture and society. In *Trans. Nice, R. London: Sage*.
- Calarco, J. M. (2014). Coached for the Classroom. *American Sociological Review*, 79(5), 1015–1037. <https://doi.org/10.1177/0003122414546931>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2021). *Herkomst Hoeveel inwoners van Nederland zijn in het buitenland geboren?* <https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/dashboard-bevolking/herkomst>
- Centraal bureau voor de statistiek. (2023). *Enquete beroepsbevolking*. <https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/methoden/onderzoeksomschrijvingen/korte-onderzoeksbeschrijvingen/enquete-beroepsbevolking--ebb-->
- Dahlgren, K., & Ljunggren, J. (red). (2021). *Klassebilder. Ulikhet og sosial mobilitet i Norge* (6th ed.). Universitetsforlaget.
- De inspectie van het onderwijs. (2021). *De staat van het onderwijs 2020/2021*.
[file:///C:/Users/karincs/OneDrive%20-](file:///C:/Users/karincs/OneDrive%20)

%20H%C3%B8gskolen%20i%20Innlandet/INN/Diverse/Bacheloroppgave/Staat-van-het-Onderwijs-2021.pdf

- Devenish, B., Hooley, M., & Mellor, D. (2017). The Pathways Between Socioeconomic Status and Adolescent Outcomes: A Systematic Review. *American Journal of Community Psychology*, 59(1–2), 219–238. <https://doi.org/10.1002/ajcp.12115>
- Ekren, R., & Arnesen, H. S. (2021). *Hvordan påvirker foreldres utdanning og inntekt barnas karakterer?* <https://www.ssb.no/utdanning/grunnskoler/statistikk/karakterer-ved-avsluttet-grunnskole/artikler/hvordan-pavirker-foreldres-utdanning-og-inntekt-barnas-karakterer>
- Ekren, R., & Grendal, O. N. (2021). *Barn i vedvarende lavinntekt klarer seg litt dårligere i utdanning og arbeid.* <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/inntekt-og-formue/artikler/barn-i-vedvarende-lavinntekt-klar-er-seg-litt-darligere-i-utdanning-og-arbeid>
- European Parliamentary Research Service. (2021). *The European Education Area and the 2030 strategic framework for education and training.* [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/690630/EPRS_BRI\(2021\)690630_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/690630/EPRS_BRI(2021)690630_EN.pdf)
- Eurostat. (2023). *The labor force survey.* <https://ec.europa.eu/eurostat/web/microdata/european-union-labour-force-survey>
- Forster, A. G., & van de Werfhorst, H. G. (2019). Navigating Institutions: Parents' Knowledge of the Educational System and Students' Success in Education. *European Sociological Review*. <https://doi.org/10.1093/esr/jcz049>
- Glick, J. E., & White, M. J. (2004). Post-secondary school participation of immigrant and native youth: the role of familial resources and educational expectations. *Social Science Research*, 33(2), 272–299. <https://doi.org/10.1016/j.ssresearch.2003.06.001>

- Halvorsen, K., & Stjernø, S. (2021). *Økonomisk og sosial ulikhet i Norge*. Universitetsforlaget.
- Hermansen, A. S. (2016). Moving Up or Falling Behind? Intergenerational Socioeconomic Transmission among Children of Immigrants in Norway. *European Sociological Review*, 32(5), 675–689. <https://doi.org/10.1093/esr/jcw024>
- Hoffman, S. D., & Mayer, S. E. (1997). What Money Can't Buy: Family Income and Children's Life Chances. *Contemporary Sociology*, 26(6), 705. <https://doi.org/10.2307/2654627>
- Hyggen, C., Brattbakk, I., & Borgeraas, E. (2018). *Muligheter og hindringer for barn i lavinntektsfamilier. En kunnskapsoppsummering*. <https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/handle/20.500.12199/5129>
- Janssen, L. A., Huitsing, G., Beek, B. ter, & Timmermans, A. C. (2021). Gelijke kansen voor leerlingen met lager opgeleide ouders bij de overgang naar het voortgezet onderwijs? *Mens & Maatschappij*, 96(1), 7–30. <https://doi.org/10.5117/MEM2021.1.002.JANS>
- Kalil, A. (2015). *Inequality Begins at Home: The Role of Parenting in the Diverging Destinies of Rich and Poor Children* (pp. 63–82). https://doi.org/10.1007/978-3-319-08308-7_5
- Lareau, A. (2011). *Unequal Childhoods : Class, Race, and Family Life*.
- Leeuw, A. (2023). <https://www.onderwijsloket.com/kennisbank/artikel-archief/hoe-zit-het-nederlandse-onderwijssysteem-in-elkaar/>. <https://www.onderwijsloket.com/kennisbank/artikel-archief/hoe-zit-het-nederlandse-onderwijssysteem-in-elkaar/>
- Ljunggren, J., & Nordli Hansen, M. (2021). *Arbeiderklassen* (2nd ed.). Cappellen Damm Akademisk.
- Løvlund, B.-F. (2022, October 23). Ny rekord: – Aldri har så mange fullført videregående skole som nå. *Østlendingen*. <https://www.ostlendingen.no/ny-rekord-aldri-har-sa-mange-fullfort-videregaende-skole-som-na/s/5-69-1377598>

- Lundetræ, K. (2011). Does Parental Educational Level Predict Drop-out from Upper Secondary School for 16- to 24-year-olds When Basic Skills are Accounted For? A Cross Country Comparison. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 55(6), 625–637. <https://doi.org/10.1080/00313831.2011.555925>
- Marks, G. N., Cresswell, J., & Ainley, J. (2006a). Explaining socioeconomic inequalities in student achievement: The role of home and school factors. *Educational Research and Evaluation*, 12(2), 105–128. <https://doi.org/10.1080/13803610600587040>
- Marks, G. N., Cresswell, J., & Ainley, J. (2006b). Explaining socioeconomic inequalities in student achievement: The role of home and school factors. *Educational Research and Evaluation*, 12(2), 105–128. <https://doi.org/10.1080/13803610600587040>
- Neden, K. van, & Molenaar, R. (2022). *Jongeren in het voortgezet onderwijs*. <https://longreads.cbs.nl/jeugdmonitor-2022/school/>
- OECD. (2022). *Education at a Glance 2022*. OECD. <https://doi.org/10.1787/3197152b-en>
- Raffe, D. (2008). The concept of transition system. *Journal of Education and Work*, 21(4), 277–296. <https://doi.org/10.1080/13639080802360952>
- Regjeringen. (2023, March 24). *Kunnskapsministeren har lagt frem forslag til ny opplæringslov*. <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/kunnskapsministeren-har-lagt-frem-forslag-til-ny-opplaringslov/id2968067/>
- Rijksoverheid. (2023). *€ 105 miljoen extra om het maximale uit alle leerlingen te halen*. <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2023/03/09/%E2%82%AC105-miljoen-extra-om-het-maximale-uit-alle-leerlingen-te-halen>
- Salvanes, K. G., & Björklund, A. (2010). Education and Family Background: Mechanisms and Policies. In *Handbook of the Economics of Education* (pp. 201–247).

- Scheider, S., Rosenfeld, S., Bink, S., & Lecina, N. (2023). Educational inequality due to lack of validity: A methodological critique of the Dutch school system. *International Journal of Educational Research*, 117, 102097. <https://doi.org/10.1016/j.ijer.2022.102097>
- Sieben, S., & Lechner, C. M. (2019). Measuring cultural capital through the number of books in the household. *Measurement Instruments for the Social Sciences*, 1(1), 1. <https://doi.org/10.1186/s42409-018-0006-0>
- Statistisk sentralbyrå. (2021). *Gjennomføring videregående opplæring*. <https://www.ssb.no/statbank/list/vgogjen>
- Statistisk sentralbyrå. (2023a). *Befolkning*. <https://www.ssb.no/befolkning/folketall/statistikk/befolkning>
- Statistisk sentralbyrå. (2023b). *Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre*. <https://www.ssb.no/befolkning/innvandrere/statistikk/innvandrere-og-norskfodte-med-innvandrereforeldre>
- Statistisk sentralbyrå. (2023c). *Standard for utdanningsgruppering*. <https://www.ssb.no/klasse/klassifikasjoner/36>
- Strømme; Thea B. (2019). Økonomiske og kulturelle ressurser påvirker hvordan foreldrene involverer seg i barnas utdanning. *NIFO*, 15, 1–3.
- Thune, T., Reisegg, Ø., & Askheim, S. (2022). https://snl.no/Skole_og_utdanning_i_Norge. Store Norske Leksikon. https://snl.no/Skole_og_utdanning_i_Norge
- Tieben, N., & Wolbers, M. (2010). Success and failure in secondary education: socio-economic background effects on secondary school outcome in the Netherlands, 1927–1998. *British Journal of Sociology of Education*, 31(3), 277–290. <https://doi.org/10.1080/01425691003700516>
- United Nations. (2022). *Reduce inequality within and among countries*. <https://sdgs.un.org/goals/goal10>

Utdanningsdirektoratet. (2023, March 29). *Fullføringsreformen*.

<https://www.udir.no/Utdanningslopet/Videregående-Opplaring/Fullforingsreformen>

Van de Werfhorst, H. G., & Mijs, J. J. B. (2010). Achievement Inequality and the Institutional Structure of Educational Systems: A Comparative Perspective. *Annual Review of Sociology*, 36(1), 407–428. <https://doi.org/10.1146/annurev.soc.012809.102538>

Van De Werfhorst, H. G., & Van Tubergen, F. (2007). Ethnicity, schooling, and merit in the Netherlands. *Ethnicities*, 7(3), 416–444. <https://doi.org/10.1177/1468796807080236>

Van Der Veen, I. (2003). Parents' education and their encouragement of successful secondary school students from ethnic minorities in the Netherlands. In *Social Psychology of Education* (Vol. 6, Issue 3). <https://doi.org/10.1023/A:1024767230056>

van Weert, C., Cook, J., Molenaar, R., van Neden, K., Oostrom, L., & Struijkenkamp, B.

(2020). *Multiproblematiek en vsv Is er een relatie tussen multiproblematiek en voortijdig schoolverlaten?*

<file:///C:/Users/karincs/Downloads/Rapport%20VSV%20en%20Multiproblematiek%20Definitief.pdf>

Vibli. (2023). *Inntaksregler og poengberegning*.

<https://www.vilbli.no/nb/nb/no/inntaksregler-og-poengberegning/a/034570>

Woessmann, L. (2016). The Importance of School Systems: Evidence from International Differences in Student Achievement. *Journal of Economic Perspectives*, 30(3), 3–32. <https://doi.org/10.1257/jep.30.3.3>

Centraal bureau voor de statistiek, www.cbs.nl.

Eurostat, www.eurostat.eu.

Statistisk sentralbyrå, www.ssb.no.